Maqaalee Rabbii (subhaanahu)-Kutaa 6

Description

Al-Baari, Al-Musawwir
â€œMaqaalee fi sifaata Rabbii Oltaâ€™aa beekuu fi itti amanuu salphinna irraa nama eega, balbala abdii namaaf bana. Obsa irratti nama gargaara, dadhabbinnaa fi ceemâ€™uu irraa nama fageessa. Rabbiif akka ajajamanii fi itti dhayaatan nama kakaasa. Maâ€™asiyaa fi badii irraa nama sodaachisa (akeekachiisa). Yeroo musiibaa, rakkoo fi gaddaa booharti namaaf taâ€™a. Sheyxaana irraa nama eega. Jaalala fi jaallatamuu namaaf fida, arjummaa fi tola oolutti nama dhiiba.â€•[1] Kana hubachuuf nama Rabbiin beeku fi nama Isa hin beekne wal biraa haa qabnu. Namni maqaaalee fi sifaata Isaatiin Rabbiin beeku, ifa fi dhoksatti Isa sodaata, obsaa fi tasgabbii qaba. Namni maqaalee fi sifaata Isaatiin Rabbiin hin beekne immoo lubbuu ofii waan badaa irraa qabuun itti ulfaata. Obsii fi tasgabbiin inni qabu baayâ€™ee xiqqaadha. Kanaafu, balballi gammachuu fi milkaaâ€™innaa guddaan maqaalee fi sifaata Rabbii oltaâ€™aa beekudha. Kutaa darbe irraa itti fufuun harâ€™as maqaalee biroo ni ilaalla:

A. Hiika Al-Baari, Al-Musawwir
Gabaabumatti hiika maqaalee kanniin lamaani hubachuuf ibsa Aayah tanaa haa ilaalu:

﴿هُوَ ٱللَّهُ ٱلْخَٰلِقُ ٱلْبَارِئُ ٱلْمُصَوِّرُ ۖ﴾

â€œ**Inni Allaah, Al-Khaaliq, Al-Baari, Al-Musawwir taâ€™eedha**.â€• Suuratu Al-Hashr 59:24

Imaamu Qurxubii fi Ibn Kasiir maqaalee kanniin ilaalchisee ni jedhu: Asitti Al-Khaaliq (Uumaa) jechuun [boca, hamma, bifa wanta tokko fi amaloota isaa biroo] Kan murteessu fi safaruudha. Al-Baari jechuun immoo wanta murteesse fi safaree Kan argamsisuudha. Al-Musawwir immoo wantoota hundaaf suuraa fi boca barbaade kan kennuudha.[2] Maqaan al-Musawwir jedhu jecha â€œsawwaraâ€• jedhu irraa kan fudhatameedha. Sawwara jechuun â€œboca kennuufi ykn suuraa kaasuâ€• jechuudha.[3]

Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa ilma namaa garaa haadhaa keessatti marsaalee uumama gurguddoo sadii keessa dabarsa: Dhangalaâ€™aa saalaa irraa alaqa (dhiiga ititaa) uuma, ergasi mudgha (muraa fooni) godha. Ergasii suuraa fi boca isaaf kenna.[4] Suuraa fi boca namaa erga isaaf kenne booda uumamtoota biroo irraa adda baafama. Suuraa fi boca isaaf kennun dura namni umamtoota biroo irraa adda hin baafamu.

Kanaafu, aaya armaan olii keessatti maqaalee kanniin tartiibaan dubbachuun hiikan kan walitti galaniidha. Jalqaba â€œuumuun (al-khalq)â€• hiika taqdiir (murteessu fi safaruu) qaba, itti aanse dhabama irraa argamsiisudha. Ergasii suuraa fi boca barbaade irratti gochuudha.[5] Rabbiin subhaanahu wa taâ€™aalaa boca, suuraa, bifaa fi amaloota biroo, nama uumuun dura murteesse fi safaree jira. Ergasii wanta murteesse fi safare ni argamsiisa. San booda boca fi suuraa barbaade isaaf kenna. Kanaafi, namoonni suuraa fi bocni isaanii kan beelladoota fi uumamtoota biroo irraa garagara. Akkasumas, namoota jidduutti suuraan isaanii garagara. Gariin diimaa, gariin gurraacha. Gariin bareedaa, gariin hin bareedu. Gariin dhiira, gariin dubartiidha. Rabbin subhaanahu wa taâ€™aalaa ni jedha:

هُوَ ٱلَّذِى يُصَوِّرُكُمْ فِى ٱلْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَآءُ ۚ لَآ إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ ٱلْعَزِيزُ
ٱلْحَكِيمُ ﴿٦﴾

â€œ**Inni Kan gadaameessa keessatti akka fedhetti isin bocuudha. Haqaan gabbaramaan Isa malee hin jiru. Inni Injifataa Ogeessa.â€•** Suuratu Aali-Imraan 3:6
áŠ¥á ˆá ˆ± á‹« á‰ á ˆ›á ˆ•á •€áŠ–á‰½ á‹‰á ˆ°áŒ¥ áŠ¥áŠ•á‹°á ˆšá ˆ» áŠ á‹µá ˆáŒŽ á‹¨á ˆšá‰€á ˆ-áŒ»á‰½á ˆ• áŠ•á‹‰á •¢ áŠ¨á ˆá ˆ± á‰ á ˆµá‰°á‰€á ˆ á ˆŒá ˆ‹ áŠ á ˆ•á ˆ‹áŠ á‹¨á ˆˆá ˆ•á •¤ áŠ á ˆ¸áŠ“á •Šá‹‰ áŒ¥á‰ á‰ áŠ›á‹‰ áŠ•á‹‰á •¢

Kana jechuun gadaamessa haadhaa keessatti suuraa fi boca fedhe irratti kan isin uumu Rabbiidha. Nama hundaafu suuraa fi amala wanta biraa irraa adda isa baasu kennaaf. Nama fedhe suuraa bareeda, kan fedhe suuraa fokkuu kennaaf, kan fedhe gurraacha, kan fedhii adii godha. Kan fedhe boca fuula fi qaamolee isaa biroo balâ€™aa ykn dhiphaa ykn gabaaba ykn dheeraa godha. Suuraa fi bocni ati irra jirtu fi amaloonni addaa namoota biroo irraa adda si baasu hundi hojii Rabbii tokkichaati. Namni garaa haadhaa keessa osoo jiru suuraa fi boca barbaade ofiif kennu dandaâ€™aa? Namoonni isaaf kennu dandaâ€™u?

Hayyoonni Qurâ€™aana ibsan, aaya tana keessa Kiristaanota Iyyasuus gooftaadha jedhaniif deebii gahaatu jira jedhu. Iyyasuusin (Iisaa) garaa haadha isaa Mariyam keessatti akkuma namoota biroo suuraa fi boca kan kenneef Rabbii tokkicha. Iyyasuus uumamtoota fi gabroota Rabbii keessaa tokko. Gooftaa ykn ilma Rabbiiti miti. Akkamitti Iyyasuus gooftaa taâ€™aa garaa haadhaa keessatti marsaa umamaa tokkoo irraa gara marsaa itti aanutti kan dabarfame taâ€™ee osoo jiruu? Wanta zaalimonni jedhan irraa Rabbiin qulqullaaâ€™e oltaâ€™e.[6]

B.Sifaata Maqaaleen Kunniin of keessatti qabatan

Rabbiin Al-Baari (Argamsiisaa) waan taâ€™eef dhabama irraa wanta tokko kan argamsiisu Isa qofa.

Rabbiin Al-Musawwir waan taâ€™eef wanta fedhe suuraa fi boca fedhe irratti uuma. Uumamtoonni suuraa fi bocaan garagara taâ€™uun hojii Rabbii oltaâ€™a akka taâ€™e ni hubanna. Wanti duraan hin jirre mataa ofiitiin of argamsiisuu dandaâ€™aa? Erga uumamni isaa jalqabame boodayyuu suuraa fi boca barbaade fudhachuu dandaâ€™aa? Mee fuula keeti fi namoota biroo ilaali. Hundi isaanitu wal fakkaatuu? Eenyutu akkanatti gargar godhee?

C.Ibsa Aayata (keeyyata) Qurâ€™aanaa maqaalee kanniin of keessatti qabate

خَلَقَ ٱلسَّمَٰوَٰتِ وَٱلۡأَرۡضَ بِٱلۡحَقِّ وَصَوَّرَكُمۡ فَأَحۡسَنَ صُوَرَكُمۡۖ وَإِلَيۡهِ ٱلۡمَصِيرُ ٣

â€œ**Inni (Rabbiin) samiwwanii fi dachii haqaan uumee. Isinis bocee boca keessanis miidhagse. Deebiinis garuma Isaati**.â€• Suuratu At-Taghaabun 64:3

â€œAayah tana keessatti wantoonni sadii wal duraa duuban dubbatamanii jiru:
Tokkoffaa, Rabbiin samiiwwanii fi dachii haqaan akka uume dubbatame jira. Yommuu jechi, â€œHaqaanâ€• jedhu oduuf dubbatame, oduu dhugaa jechuudha. Yoo ajajaaf dubbatame immoo, ajaja haqummaa irratti hundaaâ€™e jechuudha. Yaadaf yommuu dubbatame immoo yaada sirrii jechuudha. Yoo gochaaf itti fayyadaman immoo, gochi kuni gocha ogummaa fi qabatama irratti kan hundaaâ€™e fi faayda kan qabu taâ€™uu agarsiisa. Amma, â€œUumun (al-khalq)â€• gocha; kanaafu, samii fi dachiin haqaan uumaman jechuun samii fi dachiin taphaaf osoo hin taâ€™in hojii cimaa fi dhugaa Khaaliqa ogeessa taâ€™eti. Samii, dachii fi wantoonni isaan lamaan keessa jiran hundi kaayyoo mataa ofii qabu, taphaaf osoo hin taâ€™in kaayyoo cimaaf uumaman.

Lamaffaa, Rabbiin ilma namaa boca hundarra gaarii taâ€™e irratti uume. Asitti bocni fuula namaa qofa kan agarsiisu osoo hin taâ€™in ijaarsa qaama isaa guutuu agarsiisa. Akkasumas, akka addunyaa tana keessatti hojjatuuf humnaa fi dandeetti isaaf kenname of keessatti qabata. Gama lamaan kanaan, uumamtoota dachii irra jiraatan keessaa ilmi namaa bocni fi suuraan hundarra bareedaan isaaf kenname jira. Kanarratti hundaaâ€™e, bulchiinsi dachii isaaf kenname. Gadi dhaabbanni bareenni isaaf kenname. Miilli hundarra sirriin inni ittiin deemu isaaf kenname. Harki wanta fedhe ittiin hojjatu fi isaaf malu ni kennameef. Qaamoleen miiraa odeefannoo itti argatuu fi sammuun odeefannoo kana ittiin adda baasu fi beekumsa ittiin argatu isaaf ni kenname. Nafsee isaa keessatti miira waan gaarii fi badaa addaan itti baafatu isaaf kenname. Fedhii wanta barbaade itti hojjatus isa keessa kaaâ€™ame. Kanaafu, namni suuraa fi boca hudarra bareeda taâ€™e irratti uumame jechuudha.

Suuraa fi bocni bareedaan erga isaaf kenname, wanta inni hojjatuuf gaafatamuun ni oolaa? Kanaafi, ni jedha, â€œ**Deebiinis garuma Isaati**.â€• Akkuma ifa taâ€™uu, uumamni dachii tana keessatti humni fi aangoon isaaf kenname, addunyaa tana keessatti itti gaafatamummaa tokko malee akka jiraatu ogummaan hin hayyamu. Kana irra, Khaaliqni nama uumee humna, aangoo, sadarkaa fi qananii adda addaatin isa qananiise isa gaafata. Asitti â€œdeebiinâ€• deebima qofa osoo hin taâ€™in Guyyaa Qiyaamaa qorannoof gara Isaatti deebiâ€™uudha. Suurah armaan oli keessatti qorannoof deebiâ€™uun

kuni addunyaa tana keessatti kan taâ€™uu osoo hin taâ€™in duâ€™aan booda erga kaafamanii jireenya lammataa keessatti taâ€™a. Humnaa fi aangoo Rabbiin isaaf kenne karaa sirriin fayyadamu ykn karaa badaatti fayyadamu isaa ni gaafatama. Ergasii ni mindeefama ykn ni adabama. Gaafii â€œqorannoon kuni namoonni jalqabaa fi dhumaaa erga bakka tokkotti walitti qabamanii osoo taâ€™in maaliif addunyaa tana keessatti hin adeemsifamne?â€• jedhutti yoo dhufne, namni osoo xiqqoo sammuu isaatti fayyadame silaa namoonni hundi bakka tokkotti erga walitti qabamanii booda qorachuun ogummaa fi gamnummaa akka taâ€™e ni arga. Akka deebitti sababa lama dhiyeessu dandeenya. Sababni 1ffaan- namni wanta jireenya isaa guutuu keessatti hojjatef itti gaafatama. Kanaafu, yeroon sirriin inni itti qoratamu, hojiin jireenyaa (life-work) isaa yoo xumurameedha. Sababni lammaffaan- namni dhiibbaa inni jireenya namoota biroo irratti uumeef itti gaafatama. Dhiibban inni geesse inni duâ€™uu qofaan kan dhaabbatu osoo hin taâ€™in isa boodas kan itti fufuudha. Kanaafu, qorannoon sirriin jireenyi namoota hundaa addunya tana keessatti erga xumurameen booda namoonni hundi lamuu kaafamanii bakka tokkotti walitti qabamuun kan adeemsifamuudha.[7]

Kitaabban wabii:

[1] Fiqhu Al-Asmaaâ€™il Husnaaâ€“ fuula 21, Abdurazzaaq bin AbdulMuhsin Badri
[2] Tafsiiru Qurxubii-20/393, Ibn Kasiir 7/238
[3] Walillahi asmaaâ€™ul Husnaa fadâ€™uuhu bihaaâ€“ lakk.48,49; AbdulAziz bin Naasir Jaliil
[4] Tafsiiru Qurxubii-20/393
[5] Fiqhu Al-Asmaaâ€™il Husnaaâ€“ fuula 95, Abdurazzaaq bin AbdulMuhsin Badri
[6] Tafsiiru Ibn Kasiir 2/310, Aali-Imraan 15-16, Abdurahmaan Hasan Habanka
[7] http://www.islamicstudies.info/tafheem.php?sura=64&verse=1&to=10

Date Created
September 21, 2019
Author
admin